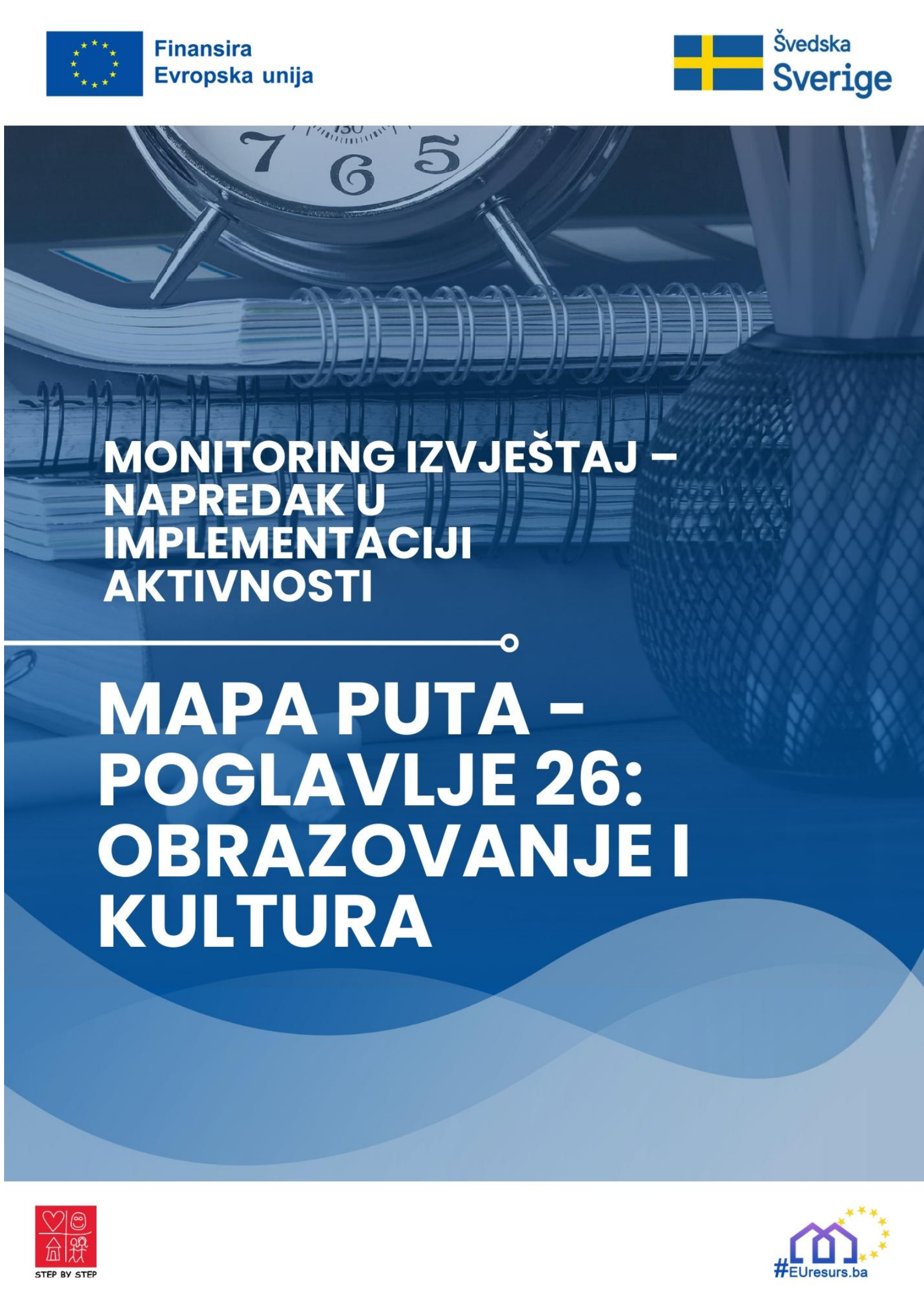

Finansira
Evropska unija

Švedska
Sverige

MONITORING IZVJEŠTAJ – NAPREDAK U IMPLEMENTACIJI AKTIVNOSTI

MAPA PUTA – POGLAVLJE 26: OBRAZOVANJE I KULTURA

Sadržaj

Uvod.....	1
Mapa puta za usklađivanje domaćeg okvira s <i>acquisom</i> u poglavlju 26 (obrazovanje i kultura)	2
O poglavlju 26.....	3
Ciljevi.....	4
Glavni programi Evropske komisije	4
Sadašnje stanje usklađenosti u BiH	5
Strateški i finansijski okvir	8
Implementacioni kapaciteti bh organizacija	9
Usklađivanje domaćeg okvira s <i>acquisom</i>	11
Akcioni plan.....	15

Uvod

Cilj ovog ažuriranog dokumenta je podržati nastavak procesa usklađivanja domaćeg okvira Bosne i Hercegovine s *acquisom* Evropske unije u poglavlju 26, koje obuhvata obrazovanje i kulturu, kroz revidiranje i dopunjavanje postojeće mape puta izrađene 2022. godine. Dokument predstavlja osvježeni pregled stanja, izazova i potreba na svim nivoima vlasti u Bosni i Hercegovini, kao i set mjera čija bi provedba doprinijela ostvarivanju napretka u skladu s preporukama Evropske komisije, posebno onima iz Izvještaja o napretku za 2025. godinu.

Revidirana mapa puta ostaje usmjerena prije svega ka institucijama nadležnim za obrazovanje i kulturu, ali i ka nevladinim organizacijama i drugim akterima čije je učešće ključno za provedbu evropskih programa i podizanje kvaliteta u ovim sektorima. Uz ovaj dokument, i dalje ostaje relevantan kratkoročni Akcioni plan izrađen u okviru projekta 2022. godine, ali je njegov sadržaj dopunjen novim nalazima i potrebama koje su se pojavile u međuvremenu, uključujući pitanja harmonizacije kurikuluma, mjerenja kvaliteta obrazovanja, digitalne transformacije te stabilnosti kulturnog sistema.

Namjera dokumenta ostaje ista kao i 2022. godine: predložiti set mjera koji je realističan, provediv i primjenjiv na svim nivoima vlasti, a istovremeno dovoljno ambiciozan da odgovori na standarde i očekivanja Evropske unije. Upravo zato, i u ovoj verziji naglasak je stavljen na mjere koje su specifične, mjerljive, relevantne i vremenski određene te koje mogu postići efektivne rezultate u kratkom i srednjem roku.

Pri izradi ovog ažuriranog dokumenta korišten je Izvještaji Evropske komisije, posebno Izvještaj o napretku Bosne i Hercegovine za 2025. Godinu. Također su korišteni relevantni podaci o učešću Bosne i Hercegovine u programima Evropske unije, kao i informacije dobivene kroz konsultacije s projektnih i nevladinim partnerima. Cilj ovog pristupa bio je osigurati da dokument bude zasnovan na dokazima, usklađen sa savremenim evropskim standardima i prilagođen realnim institucionalnim kapacitetima u Bosni i Hercegovini.

Predložene mjere u ovom dokumentu imaju karakter razvojnih smjernica koje je potrebno dalje operacionalizirati kroz odgovarajuće politike, akcione planove i institucionalne mehanizme na nadležnim nivoima vlasti, uz jasno definisane odgovornosti i okvire za praćenje njihove implementacije.

Mapa puta za usklađivanje domaćeg okvira s *acquisom* u poglavlju 26 (obrazovanje i kultura)

O poglavlju 26

Poglavlje 26 obuhvata područja obrazovanja i kulture, kao i prateće politike Evropske unije usmjerene ka unapređenju kvaliteta učenja, razvoju kulturnog stvaralaštva i jačanju društvene kohezije kroz međukulturni dijalog, mobilnost i saradnju. Za razliku od mnogih drugih poglavlja *acquisa*, ovo poglavlje ne zahtijeva usvajanje opsežnog zakonodavstva, što proizlazi iz činjenice da su obrazovanje i kultura primarno u nadležnosti država članica. Umjesto harmonizacije zakona, Evropska unija u ovoj oblasti insistira na postavljanju zajedničkih ciljeva i standarda, čija implementacija ostaje u nadležnosti država, dok je uloga EU pružanje smjernica, finansijskih instrumenata, podrške kroz programe i prostora za međusobno učenje.

Temeljni mehanizam u okviru poglavlja 26 je otvorena metoda koordinacije, koja državama omogućava da unapređuju obrazovne i kulturne politike kroz razmjenu iskustava, zajedničke indikatore, dobrovoljne reforme i pratioci napretka. Evropska komisija, zajedno sa državama članicama, utvrđuje strateške ciljeve i prioritete koji se odnose na unapređenje kvaliteta obrazovanja, jačanje kompetencija, poticanje cjeloživotnog učenja, osnaživanje mladih, promociju evropske kulturne raznolikosti te razvoj kulturnih i kreativnih industrija. Zemlje kandidatkinje i potencijalne kandidatkinje, uključujući Bosnu i Hercegovinu, imaju obavezu da osiguraju funkcionalne sisteme koji mogu podržati ove ciljeve i omogućiti efektivno učešće u relevantnim programima Evropske unije.

U oblasti obrazovanja, Evropska unija sve snažnije naglašava potrebu za razvojem kompetencijskog pristupa učenju, unapređenjem kvaliteta nastave, podizanjem nivoa digitalnih vještina te razvojem sistema praćenja i evaluacije obrazovnih rezultata. Poseban značaj imaju međunarodni programi poput Erasmus+ i Evropskog obrazovnog prostora, unutar kojeg se promoviše mobilnost studenata, nastavnika, istraživača i mladih, razvoj zajedničkih studijskih programa i inovativnih pedagoških praksi. Paralelno s tim, sve veći naglasak stavlja se na digitalnu transformaciju obrazovanja i jačanje kompetencija nastavnika kako bi mogli odgovoriti na potrebe savremenog društva i tržišta rada.

U oblasti kulture, poglavlje 26 naglašava obavezu država da njeguju i štite kulturnu raznolikost, unapređuju kulturno stvaralaštvo i osiguraju stabilne uvjete za rad kulturnih institucija. Programi poput Kreativne Evrope i inicijativa Evropske komisije u oblasti kulturnih i kreativnih industrija države potiču da razvijaju održive modele finansiranja, međunarodnu saradnju, mobilnost umjetnika i profesionalaca te promoviranje kulturne baštine. Posebno se cijeni aktivno sudjelovanje u UNESCO programima i razvoj nacionalnih politika koje podržavaju očuvanje i promociju kulturnog naslijeđa.

Za Bosnu i Hercegovinu, koja raspolaže složenim ustavnim okvirom u kojem je obrazovanje raspodijeljeno na četrnaest različitih nadležnosti, poglavlje 26 predstavlja posebnu vrstu izazova. Evropska komisija u Izvještaju za 2025. godinu ukazuje da, iako se od zemlje ne očekuje harmonizacija zakonodavstva, očekuje se sposobnost postizanja funkcionalne koordinacije među nadležnim institucijama i osiguravanje uslova za kvalitetno učešće u evropskim programima. To podrazumijeva stabilne institucionalne strukture, strateške dokumente, kapacitete za implementaciju, dosljedne mehanizme za praćenje kvaliteta

obrazovanja, adekvatno finansiranje kulture i stvaranje okruženja u kojem kulturne i obrazovne institucije mogu sarađivati s evropskim partnerima na ravnopravnoj osnovi.

Shodno tome, poglavlje 26 ne predstavlja samo tehnički zahtjev u procesu pristupanja Evropskoj uniji, već okvir za modernizaciju obrazovnog sistema, osnaživanje kulturnog sektora i unapređenje društvene kohezije u Bosni i Hercegovini. Usklađivanje s njegovim ciljevima podrazumijeva ulaganje u kvalitet, inkluziju, digitalnu transformaciju i kulturne kapacitete, te predstavlja dugoročnu investiciju u razvoj društva, mobilnost mladih i međunarodnu prepoznatljivost zemlje.

Ciljevi

U oblastima obuhvaćenim poglavljem 26, koje se odnose na obrazovanje i kulturu, Evropska unija nastoji jačati društvenu koheziju, mobilnost, međukulturno razumijevanje i razvoj kompetencija koje su potrebne za savremeni život i rad. Države članice i zemlje kandidatkinje dijele zajedničku obavezu osiguravanja visokokvalitetnog obrazovanja, pristupačnog svim građanima, te poticanja višejezičnosti kroz učenje jezika i razmjene učenika, studenata, nastavnika i mladih profesionalaca. Ovi procesi doprinose razmjeni znanja i iskustava, širenju evropskih vrijednosti i jačanju kapaciteta pojedinaca i institucija.

Cjeloživotno učenje ostaje jedno od ključnih načela evropskih obrazovnih politika, a posebno se podstiče razvoj inovativnih pristupa učenju, unapređenje kvalitete nastavnog procesa i osnaživanje građana kroz aktivno učešće u demokratskom životu. Evropska unija u svojim strateškim dokumentima daje snažan naglasak na kreativnost, inovacije i poduzetništvo, kao i na razvoj digitalnih kompetencija, koje se prepoznaju kao pokretači socijalne inkluzije i konkurentnosti. Strategija za mlade Evropske unije i dalje uređuje djelovanje u ovom području kroz svoje prioritetne oblasti i tri osnovna cilja – angažirati, povezati i osnažiti mlade – koji usmjeravaju zemlje članice i zemlje kandidatkinje prema stvaranju okruženja u kojem mladi ljudi imaju jednake prilike da uče, rade, stvaraju i učestvuju u društvu.

U području kulture, ciljevi se odnose na zaštitu i promociju kulturne raznolikosti, jačanje kulturnog stvaralaštva, profesionalni razvoj umjetnika i doprinos kulturnih i kreativnih industrija razvoju društva. Evropska unija podstiče države da razvijaju održive modele finansiranja kulture, štite kulturnu baštinu i omogućavaju mobilnost umjetnika i kulturnih radnika. Svi ovi ciljevi odražavaju uvjerenje da obrazovanje i kultura predstavljaju temelje društvenog razvoja, međusobnog razumijevanja i evropskog identiteta.

Glavni programi Evropske komisije

Radi ostvarivanja ciljeva u oblasti obrazovanja, mladih i kulture, Evropska komisija provodi niz programa koji predstavljaju najvažnije instrumente evropskih politika u ovim sektorima. Najznačajniji među njima su Erasmus+, koji obuhvata obrazovanje, osposobljavanje, mlade i sport, te Kreativna Evropa, kao ključni program za kulturu i audiovizualni sektor. Kroz ove programe države članice, zemlje kandidatkinje i treće zemlje razvijaju saradnju, unapređuju kvalitet obrazovanja i jačaju kulturne veze širom Evrope.

Erasmus+ omogućava širok spektar aktivnosti, od međunarodnih razmjena učenika i studenata do stručnog usavršavanja nastavnika, saradnje među visokoškolskim institucijama i razvoja inovativnih nastavnih modela. Posebno su važni projekti koji doprinose digitalnoj transformaciji, uključivanju ranjivih grupa i modernizaciji nastavnih procesa. U novom programskom ciklusu Evropska unija kroz Erasmus+ dodatno naglašava ulogu mobilnosti, partnerskih projekata i zajedničkih programa, uključujući i inicijativu Evropskih univerziteta u kojoj sudjeluju i visokoškolske ustanove iz Bosne i Hercegovine.

Kreativna Evropa pruža finansijsku podršku umjetnicima, kulturnim institucijama, produkcijskim kućama, prevodiocima i drugim akterima kulturnog i kreativnog sektora. Cilj programa je jačanje kulturne raznolikosti i evropske kulturne baštine, razvoj kreativnih industrija, povećanje mobilnosti umjetnika i stvaranje prostora za međunarodnu saradnju. Učešće u ovom programu državama pruža priliku da unaprijede kapacitete kulturnih organizacija i ojačaju njihovu međunarodnu vidljivost.

Pored ovih centralnih programa, Evropska komisija kroz instrumente poput IPA i NDICI omogućava dodatne oblike saradnje i finansijske podrške, posebno u kontekstu pretpristupnih procesa i međunarodnog partnerstva. Ovi instrumenti povezuju zemlje regiona s evropskim programima, otvaraju im prostor za učešće u zajedničkim projektima i jačaju veze između Evropske unije i susjedstva.

Zajedničko obilježje svih ovih programa jeste njihova usmjerenost na nevladine organizacije, akademske institucije, kulturne aktere i druge subjekte koji provode projekte od javnog značaja. Države članice, zemlje kandidatkinje i zemlje aplikantice imaju obavezu da im omoguće stabilne uvjete za rad, uključujući administrativnu, institucionalnu i finansijsku podršku, kako bi učešće u evropskim programima bilo djelotvorno i održivo. Time se ne samo jača uloga organizacija u području obrazovanja i kulture, već se i bolje opravdava korištenje evropskih sredstava, što predstavlja važan aspekt procesa pristupanja Evropskoj uniji.

Sadašnje stanje usklađenosti u BiH

Bosna i Hercegovina ulazi u 2025. godinu sa obrazovnim i kulturnim sistemom koji i dalje pokazuje nizak stepen usklađenosti sa ciljevima poglavlja 26. Evropska komisija u svom Izveštaju o napretku bilježi da ključni strukturni nedostaci koji su bili prepoznati prethodnih godina ostaju prisutni, a u pojedinim oblastima su postali još izraženiji. Fragmentiranost sistema, nepostojanje jedinstvenog pristupa kvalitetu obrazovanja i ograničeni kapaciteti za praćenje reformskih procesa i dalje oblikuju ukupnu sliku stanja.

Najznačajniji izazov odnosi se na prelazak s tradicionalnog, sadržajno orijentiranog pristupa na savremeni kompetencijski okvir. Komisija jasno navodi da Bosna i Hercegovina mora transformisati i harmonizirati kurikulume na način koji će omogućiti sistemsko reguliranje procesa učenja i poučavanja. U praksi, međutim, ne postoji jedinstven državni mehanizam koji bi osigurao praćenje ishoda učenja ili procjenu kvaliteta obrazovnog procesa. Podaci se ne prikupljaju redovno, ne analiziraju se na zajedničkom nivou i ne služe kao osnova za

donošenje politika, što rezultira time da se kvalitet obrazovanja značajno razlikuje među entitetima i kantonima.

Dodatno, konsultacije sa relevantnim akterima ukazuju da postoje i značajne operativne prepreke u funkcionisanju sistema, uključujući otežanu saradnju između obrazovnih institucija i eksternih aktera, kao i ograničen pristup školama za realizaciju razvojnih i edukativnih aktivnosti. Ovi izazovi ukazuju na potrebu jačanja otvorenosti sistema i funkcionalne saradnje na svim nivoima.

Slična slika javlja se i kada je riječ o učešću u međunarodnim procjenama znanja. Bosna i Hercegovina nije učestvovala u PISA ciklusima 2022. i 2025. godine, a pojedini dijelovi zemlje – konkretno Republika Srpska i Zapadnohercegovački kanton – nisu proveli ICILS i TIMSS procjene 2023. godine. Komisija posebno upozorava da su pripreme za PISA 2029 nedovoljne i da se moraju ubrzati kako bi zemlja izbjegla ponavljanje ranijih propusta. Odsustvo redovnog učešća u ovim procjenama otežava objektivnu procjenu kvaliteta sistema i onemogućava poređenje sa evropskim standardima.

Kada je riječ o inkluziji i jednakosti, izvještaj Evropske komisije potvrđuje da se sporovi u obrazovanju nastavljaju i da nisu uspostavljena sistemska rješenja za eliminaciju diskriminacije. Posebno problematična ostaje praksa „dvije škole pod jednim krovom“, kao i ograničena dostupnost podučavanja nacionalne grupe predmeta. Na području jezika, i dalje se bilježi nepriznavanje naziva bosanskog jezika u školama u Republici Srpskoj, što je u više navrata dovelo do institucionalnih i društvenih napetosti. Komisija također ukazuje na prisustvo pristrasnih narativa o ratnim dešavanjima u nastavnim sadržajima širom zemlje, što je početkom 2025. godine kulminiralo odlukom Ustavnog suda o ukidanju dijela lekcija iz historije koje su proglašene neustavnim.

U visokom obrazovanju, Bosna i Hercegovina i dalje nije u potpunosti implementirala ključne obaveze iz Bolonjskog procesa. Nacionalni kvalifikacijski okvir još uvijek nije referenciran na Evropski kvalifikacijski okvir, automatsko priznavanje kvalifikacija nije uspostavljeno, a kvalitet osiguranja u visokom obrazovanju ostaje nedovoljno razvijen. Proces akreditacije studijskih programa nije dovoljno brz ni usklađen, što utiče na međunarodnu vjerodostojnost studija i usporava napredak prema članstvu u ENQA-i.

Digitalna transformacija obrazovanja ostaje u ranoj fazi. Iako je uspostavljeno savjetodavno tijelo za digitalno obrazovanje, to tijelo nije podržano odgovarajućim strategijama, planovima ili finansijskim instrumentima. Kompetencije nastavnika i obrazovnih radnika nisu sistemski razvijane, a ulaganja u digitalnu infrastrukturu ostaju minimalna.

U oblasti kulture, Bosna i Hercegovina nastavlja da provodi obaveze iz UNESCO Konvencije o zaštiti i promoviranju raznolikosti kulturnog izraza, ali ključni problemi ostaju neriješeni. Posebno se ističe pitanje nepostojanja trajnog institucionalnog i finansijskog rješenja za sedam kulturnih institucija od državnog značaja. Javni budžeti za kulturu na svim nivoima vlasti ostaju niski, nestabilni i projektno orijentisani, što otežava planiranje i rad kulturnih organizacija. Komisija ponovo preporučuje uspostavljanje formalnih mehanizama partnerstva

koji bi omogućili transparentno i strukturirano uključivanje kulturnog sektora u oblikovanje politika.

Sveukupno posmatrano, Bosna i Hercegovina se i dalje nalazi u ranoj fazi pripreme za ovo poglavlje. Postoje pomaci u učešću u Erasmus+ programu i alijansama evropskih univerziteta, ali bez adekvatnih strateških dokumenata, jedinstvenih standarda, finansijskih ulaganja i koordinacije, reforme ostaju sporadične i nedovoljno povezane da bi predstavljale stvarni napredak prema zahtjevima Evropske unije.

Šta je drugačije u odnosu na verziju iz 2022

Ažurirana verzija iz 2025. godine donosi nekoliko razlika u odnosu na analizu iz 2022, prije svega što Evropska komisija u novom izvještaju pojačava fokus na kvalitet, mjerljivost i jednakost obrazovanja, dok raniji dokument više naglašava institucionalni i strateški okvir.

Prva razlika odnosi se na jasno isticanje da Bosna i Hercegovina nema nikakav mehanizam za sistemsko mjerenje i praćenje kvaliteta obrazovanja. U verziji iz 2022. više se govorilo o strateškim i finansijskim ograničenjima, dok 2025. stavlja u prvi plan činjenicu da bez indikatorâ i pouzdanih podataka nijedna reforma ne može biti procijenjena ni evaluirana.

Druga razlika tiče se međunarodnih procjena znanja. Dok je 2022. godine naglasak bio na dosadašnjem učešću u programima Erasmus+ i Creative Europe, sada se kao ozbiljan nedostatak ističe dvostruko odustajanje od PISA ciklusa, djelomično učešće u ICILS i TIMSS, te potreba za hitnim pripremama za PISA 2029. Ovo je nova, dodatno naglašena dimenzija koja u 2022. nije bila u centru analize.

Treća razlika ogleda se u mnogo jasnijem i direktnijem osvrtu Komisije na pitanja inkluzije, diskriminacije i sadržajne politizacije nastave. Praksa „dvije škole pod jednim krovom“, neriješeno pitanje naziva bosanskog jezika i pristrasni narativi u nastavi historije u verziji iz 2022. spominjani su u općem kontekstu, dok su 2025. označeni kao ključne prepreke za usklađivanje sa evropskim vrijednostima i standardima nediskriminacije.

Visoko obrazovanje dobija preciznije kritike nego 2022. U najnovijoj verziji ističe se nedostatak referenciranja NQF-a na EQF i spori napredak u akreditaciji, dok se ranije više govorilo o strukturama i kapacitetima bez naglašavanja međunarodnih posljedica tih nedostataka. Komisija 2025. stavlja i ubrzan pritisak na ulazak u ENQA procese, što je nova dimenzija.

Oblast digitalne transformacije 2025. ulazi potpuno novi fokus. U verziji iz 2022. digitalizacija obrazovanja nije bila isticana kao zasebno, urgentno pitanje, dok u 2025. dobija status jednog od ključnih zahtjeva, što odražava i novi EU digital education action plan.

Konačno, sektor kulture u 2025. analizira se kroz prizmu institucionalne održivosti, posebno naglašavajući da finansijska pitanja sedam institucija ostaju neriješena uprkos višegodišnjim preporukama. U 2022. kulturi je u većoj mjeri dat prostor u smislu programa i strateških dokumenata, dok se sada naglasak pomjera na stabilnost i upravljanje.

Strateški i finansijski okvir

Strateški i finansijski okvir obrazovanja i kulture u Bosni i Hercegovini u 2025. godini i dalje je obilježen fragmentiranošću, neujednačenim pristupima i nedostatkom koordinacije među nadležnim institucijama. Evropska komisija i ove godine potvrđuje da država nema zajedničku, sveobuhvatnu strategiju za obrazovanje niti cjelodržavni strateški dokument za kulturu, iako bi takvi dokumenti predstavljali osnovu za usmjeravanje reformi, planiranje aktivnosti i usklađivanje domaćih politika sa evropskim ciljevima. U odsustvu državnog strateškog okvira, ključne politike ostaju razbijene na entitetske, kantonalne i lokalne planove, koji su međusobno slabo povezani i često različito usmjereni, što otežava razvoj koherentnih reformskih procesa u cijeloj zemlji.

Finansiranje obrazovanja i kulture ostaje nedovoljno, nestabilno i neravnomjerno raspoređeno među nivoima vlasti. Komisija naglašava da se ulaganja u kulturu kreću ispod 0,1% BDP-a i da su stvarni efekti ulaganja još niži, s obzirom na to da se najveći broj izdvajanja vrši projektno i bez dugoročnog planiranja. Nedostatak stabilnog finansiranja posebno je vidljiv u slučaju sedam kulturnih institucija od državnog značaja, čije funkcioniranje i dalje nije sistemski riješeno i zavisi od povremenih, kratkoročnih odluka. Takva situacija ne samo da otežava očuvanje kulturne baštine i razvoj kulturnog stvaralaštva, nego i služi kao jasan indikator nedostatka političkog dogovora i institucionalne održivosti u kulturnom sektoru.

Kada je riječ o obrazovanju, finansijska izdvajanja nisu dovoljna da osiguraju održiv razvoj sistema, modernizaciju škola, digitalnu transformaciju i sistematsko usavršavanje nastavnika. Komisija posebno ističe da digitalna transformacija nije strateški planirana, što znači da ne postoji jedinstven pristup razvoju digitalnih kompetencija, nabavci opreme, modernizaciji nastavnih metoda i uključivanju digitalnih alata u obrazovni proces. Iako je formirano savjetodavno tijelo za digitalno obrazovanje, njegov rad nije podržan odgovarajućim finansijskim instrumentima, niti je uvezan sa strateškim dokumentima koji bi osigurali održivost i koordinaciju na državnom nivou.

U području srednjeg stručnog obrazovanja i osposobljavanja, Komisija konstatuje da je i pored postojanja državnog VET dokumenta iz 2021. potrebno pojačati ulaganja i aktivnosti, jer se nakon njegovog donošenja nije dogodio značajniji napredak. Ograničena ulaganja i nedostatak usklađenosti sa savremenim potrebama tržišta rada onemogućavaju da srednje stručno obrazovanje postane snažan faktor ekonomskog razvoja. Slično tome, visoko obrazovanje ostaje finansijski podkapacitirano, bez ulaganja koja bi omogućila razvoj kvaliteta, mobilnosti i istraživačkih kapaciteta, te bez strateškog okvira koji bi ga povezao s evropskim standardima i procesima Bolonjske reforme.

Sve u svemu, strateški i finansijski okvir Bosne i Hercegovine u oblasti obrazovanja i kulture ostaje nedovoljno razvijen da bi podržao ispunjavanje zahtjeva poglavlja 26. Nedostatak zajedničkih strategija, neujednačena izdvajanja, nepostojanje dugoročnog planiranja i slaba koordinacija među nivoima vlasti sprečavaju da postojeće inicijative prerastu u sveobuhvatne i održive reforme, a time i usporavaju napredak zemlje prema integraciji u Evropsku uniju.

Struktura ulaganja dodatno utiče na motivaciju i atraktivnost nastavničke profesije, što se sve češće prepoznaje kao ograničavajući faktor za privlačenje i zadržavanje kvalitetnog kadra u obrazovnom sistemu.

Šta je drugačije u odnosu na verziju iz 2022

U poređenju s dokumentom iz 2022. godine, ažurirana verzija za 2025. unosi nekoliko značajnih promjena u fokus i prioritetne oblasti strateškog i finansijskog okvira.

Prvo, naglasak je stavljen na nepostojanje državne strategije za obrazovanje i kulturu. Dok je verzija iz 2022. isticala fragmentiranost sistema, analiza iz 2025. vrlo jasno pokazuje da odsustvo centralnog strateškog dokumenta nije samo tehnički nedostatak, već ključna prepreka za harmonizaciju kurikuluma, razvoj digitalnih politika, unaprjeđenje kvaliteta obrazovanja i stabilno finansiranje kulturnih institucija. Drugim riječima, strateški vakuum se sada vidi kao centralni problem, a ne samo kao jedan od slabosti.

Drugo, finansijska dimenzija dobila je znatno veći značaj. U 2022. godini fokus je bio na niskom nivou ulaganja, ali 2025. izvještaj naglašava da su izdvajanja za kulturu i obrazovanje ne samo nedovoljna nego i nestabilna, te da se većina sredstava dodjeljuje projektno, što dugoročno onemogućava razvoj institucija. Komisija sada posebno potencira nepostojanje trajnog finansijskog rješenja za sedam institucija od državnog značaja, čime se kulturna politika iz sfere preporuka prebacuje u sferu hitnih pitanja koja zahtijevaju prioritizaciju.

Treća razlika odnosi se na digitalnu transformaciju. U verziji iz 2022. digitalizacija sistema nije bila među ključnim naglascima, dok se u 2025. digitalno obrazovanje javlja kao posebno važno područje, sa jasnom konstatacijom da BiH nema strateški pristup, plan implementacije niti finansijski okvir za ovu oblast. Ovo je nova, linija kritike usmjerena na nedovoljnu pripremljenost zemlje da prati evropske trendove i politike u oblasti tehnologije i učenja.

Četvrta promjena vidi se u stavu Komisije prema srednjem stručnom obrazovanju. U ranijoj verziji isticano je postojanje određenih strateških dokumenata, dok se 2025. posebno naglašava da, iako okvir postoji, primjena izostaje, a napredak nakon 2021. godine je minimalan. Ovaj naglasak na implementacionom jazu predstavlja jasan pomak u odnosu na prethodnu analizu.

Konačno, fokus na finansiranje visokog obrazovanja, posebno u kontekstu kvaliteta i akreditacije, sada je izraženiji i povezan sa širim evropskim procesima poput ENQA-e i EQF-a. U 2022. godini ove teme bile su prisutne, ali ne kao prioritet, dok 2025. izvještaj pokazuje da upravo izostanak ulaganja i strateškog upravljanja visokim obrazovanjem onemogućava ispunjavanje ključnih obaveza prema evropskim standardima.

Implementacioni kapaciteti bh organizacija

Implementacioni kapaciteti u Bosni i Hercegovini u 2025. godini ostaju ograničeni, a reformski procesi u oblastima obrazovanja i kulture napreduju sporim i neujednačenim tempom. Evropska komisija navodi da je ključni izazov i dalje fragmentiranost obrazovnog sistema, koja otežava razvoj zajedničkih politika, koordinaciju među nadležnim institucijama

i provođenje aktivnosti na cijeloj teritoriji zemlje. Zbog takve strukture, mnoge inicijative se provode samo na pojedinim nivoima vlasti, bez stvaranja jedinstvenog pristupa ili zajedničkih standarda.

Komisija ukazuje da ne postoji mehanizam kojim bi se sistematski mjerio i pratio kvalitet obrazovnog procesa, što znači da podaci o obrazovanju ne utiču na planiranje politika i ne koriste se kao osnova za unapređenje kvalitete. U odsustvu takvog okvira, nadležne institucije nemaju kapacitete da redovno prate rezultate reformske implementacije niti da usmjeravaju procese na osnovu pouzdanih informacija.

Učešće u međunarodnim procjenama znanja također odražava ograničene kapacitete. Bosna i Hercegovina nije učestvovala u PISA ciklusima 2022. i 2025. godine, a u ICILS i TIMSS procjenama 2023. sudjelovao je samo dio zemlje, jer Republika Srpska i Zapadnohercegovački kanton nisu proveli testiranja. Komisija ocjenjuje da pripreme za učešće u PISA 2029 moraju biti intenzivirane.

Kada je riječ o digitalnoj transformaciji, Komisija navodi da u Bosni i Hercegovini ne postoji cjelodržavni koordinirani pristup niti dostatni napor u podršci digitalnom obrazovanju i razvoju digitalnih vještina. U izvještaju se kao pozitivan korak prepoznaje uspostavljanje savjetodavnog tijela za digitalno obrazovanje, ali se naglašava da su potrebni dodatni napor da bi se digitalna transformacija zaista razvila na svim nivoima obrazovnog sistema.

U visokom obrazovanju, ograničeni kapaciteti se posebno ogledaju u činjenici da nacionalni kvalifikacijski okvir nije referenciran na Evropski kvalifikacijski okvir, da automatsko priznavanje kvalifikacija nije uspostavljeno i da sistem osiguranja kvaliteta nije u potpunosti usklađen s evropskim standardima. Komisija ukazuje da je potrebno intenzivirati akreditaciju studijskih programa kako bi se stvorili uslovi za pristupanje ENQA-i.

U oblasti kulture, Komisija navodi da se mjere iz UNESCO konvencije nastavljaju provoditi, ali da i dalje nedostaje trajno rješenje za status sedam kulturnih institucija od državnog značaja. Ovakva situacija utiče na stabilnost kulturnog sektora i ograničava njegov razvoj.

Sveukupno, implementacioni kapaciteti u 2025. godini ostaju nedovoljno razvijeni da bi mogli podržati reformske procese u potpunosti i na način koji bi odgovarao evropskim standardima. Komisija naglašava da, uprkos pojedinačnim pomacima, Bosna i Hercegovina i dalje nije uspostavila održiv i koordiniran okvir koji bi omogućio efikasnu provedbu obaveza iz poglavlja 26.

Pored institucionalnih ograničenja, dodatni izazov predstavljaju i kapaciteti ljudskih resursa unutar obrazovnog sistema. Sve je izraženiji problem nedostatka nastavnog kadra u pojedinim oblastima, uz istovremeni disbalans u raspoloživosti kadrova između različitih disciplina i nivoa obrazovanja, što dugoročno utiče na održivost i kvalitet sistema.

Šta je drugačije u odnosu na verziju iz 2022

U poređenju s analizom iz 2022. godine, izvještaj Evropske komisije za 2025. donosi jasnije definisane i preciznije uočene nedostatke u implementacionim kapacitetima, iako njihova priroda ostaje u kontinuitetu sa ranijim godinama.

Najvažnija razlika je snažnije naglašavanje činjenice da Bosna i Hercegovina ne učestvuje u ključnim međunarodnim procjenama znanja, uključujući PISA 2022 i PISA 2025. U verziji iz 2022. godine ovo pitanje nije bilo toliko izraženo, jer je tada posljednje učešće bila PISA 2018. i još nije bilo jasno da će zemlja ući u višegodišnji kontinuitet neparticipiranja.

Druga značajna razlika odnosi se na precizno isticanje da ne postoji mehanizam za sistemsko praćenje kvaliteta obrazovanja. U 2022. godini to je bilo opisano općenito kroz fragmentiranost sistema, dok 2025. izvještaj eksplicitno naglašava da podaci ne utiču na donošenje politika, što znači da se sada radi o centralnom problemu, a ne samo dijelu šireg institucionalnog konteksta.

Treća razlika pojavljuje se u oblasti digitalne transformacije. Izvještaj iz 2022. godine digitalizaciju ne navodi kao zasebnu slabost, dok 2025. godine Komisija jasno ističe da ne postoji koordinirani pristup digitalnom obrazovanju, čime ova oblast po prvi put postaje jedan od ključnih nedostataka u kapacitetima.

Četvrta razlika odnosi se na visoko obrazovanje. I dok je 2022. godine naglasak bio na općem funkcioniranju sistema, u 2025. izvještaju Komisija precizno ističe tri konkretna nedostatka: nereferencirani kvalifikacijski okvir, nepostojanje automatskog priznavanja i nedovoljno razvijeno osiguranje kvaliteta. Time se kritika iz 2025. godine čini znatno fokusiranijom i operativnije usmjerenom nego ona iz 2022.

Peta razlika odnosi se na kulturu. U 2022. godini pitanja kulturnih institucija i finansijske stabilnosti nisu bila u vrhu prioriteta. U 2025. izvještaju pitanje sedam državnih kulturnih institucija postavlja se kao zaseban i naglašen problem, što sugerira povećanu važnost institucionalne održivosti u ovom sektoru.

Usklađivanje domaćeg okvira s *acquisom*

Uprkos određenim pomacima, Bosna i Hercegovina ni do 2025. godine nije uspostavila nivo usklađenosti s *acquisom* u oblasti obrazovanja i kulture koji bi se mogao smatrati zadovoljavajućim u kontekstu poglavlja 26. Evropska komisija jasno naglašava da je, kada je riječ o obrazovanju i osposobljavanju, potrebno napraviti zaokret s pretežno sadržajno orijentiranog sistema prema pristupu zasnovanom na kompetencijama. Takav pristup podrazumijeva da se kurikulumi transformišu i harmoniziraju tako da u potpunosti uobličie učenje kao proces sticanja znanja, vještina i stavova, a ne puko usvajanje sadržaja. Trenutno stanje pokazuje da je ovaj proces tek započet i da se odvija parcijalno, bez jedinstvenog koncepta na nivou cijele države.

Usklađivanje s evropskim standardima dodatno otežava nepostojanje mehanizama za sistemsko mjerenje i praćenje kvaliteta obrazovanja. Komisija navodi da, iako pravni okvir formira određene pretpostavke, nema sistema kojim bi se na pouzdan način mjerili ulazni resursi, procesi učenja i ishodi učenja, niti se raspoloživi podaci koriste u kreiranju politika.

Zbog toga obrazovne vlasti ne mogu procijeniti u kojoj mjeri reforme zaista dovode do poboljšanja kvaliteta obrazovanja niti u kojoj su mjeri približene evropskim praksama.

Dodatno, izazovi u implementaciji kurikularnih reformi povezani su i sa nedovoljnom usklađenošću inicijalnog obrazovanja nastavnika sa savremenim pristupima učenju i poučavanju, što otežava prenošenje reformskih promjena u praksu.

Dodatnu prepreku usklađivanju predstavljaju sporovi u oblasti obrazovanja i nedostatak sistemskih rješenja za inkluzivno i nediskriminatorno obrazovanje. Komisija naglašava da praksa „dvije škole pod jednim krovom“ i dalje postoji, da zajedničko jezgro nastavnog plana i programa nije dovršeno niti primijenjeno u cijeloj zemlji, te da je u pojedinim sredinama i dalje ograničena dostupnost nastave iz nacionalne grupe predmeta. Istovremeno, nepriznavanje naziva bosanskog jezika u školama u entitetu Republika Srpska nastavlja da proizvodi tenzije, a pristrasni narativi o ratnim dešavanjima prisutni su u svim kurikulumima, što dodatno politizira obrazovni sistem. Odluka Ustavnog suda iz januara 2025. godine, kojom su određene lekcije iz historije rata 1992–1995 proglašene neustavnim, ilustrira stepen do kojeg sadržaj udžbenika i nastavnih programa postaje predmet pravnih i političkih sporova, umjesto da bude usklađen s principima pomirenja, historijske odgovornosti i evropskih vrijednosti.

Na području inkluzije, Bosna i Hercegovina je usvojila određene dokumente, uključujući mapu puta za unapređenje inkluzivnog obrazovanja, a Vijeće ministara je u septembru 2025. godine donijelo odluku kojom se najavljuje intenziviranje napora da se obezbijedi kvalitetno obrazovanje za sve. Ipak, Komisija upozorava da je potrebno da sve obrazovne vlasti dosljedno rade na implementaciji preporuka iz mape puta, da izvještavaju o napretku i da obezbijede infrastrukturu i sredstva za obrazovanje djece s posebnim potrebama. Bez ovih koraka, formalne odluke ostaju slabo povezane s konkretnim promjenama u praksi.

Digitalna transformacija obrazovanja predstavlja još jedno područje u kojem je usklađivanje s evropskim politikama za sada ograničeno. Komisija konstatuje da ne postoji cjelodržavno koordiniran pristup ovoj oblasti, kao ni dovoljni naponi da se podrži razvoj digitalnih vještina i osigura da nastavničke kompetencije odgovaraju zahtjevima savremene nastave. Uspostavljanje savjetodavnog tijela za digitalno obrazovanje prepoznato je kao pozitivan iskorak, ali se naglašava da su potrebni dalji naponi kako bi se ovaj potencijal pretvorio u konkretne politike i promjene u učionicama.

Usklađivanje sistema stručnog obrazovanja i osposobljavanja sa evropskim standardima djelomično je započeto državnim dokumentom o VET politici, zasnovanim na zaključcima iz Rige. Međutim, Komisija navodi da nakon njegovog donošenja nije ostvaren uočljiv napredak. S druge strane, članstvo Bosne i Hercegovine u Evropskom savezu za naukovanje (EafA) od oktobra 2024. godine signalizira spremnost da se jače povežu obrazovanje i tržište rada te unaprijedi položaj mladih na tržištu rada, što predstavlja jedan od rijetkih jasnih koraka naprijed u ovom segmentu.

U oblasti kvalifikacija i osiguranja kvaliteta, Komisija ukazuje da nacionalni kvalifikacijski okvir još nije referenciran na Evropski kvalifikacijski okvir, da ne postoji mehanizam za

vrednovanje prethodnog učenja i da je potrebno dodatno unaprijediti sistem osiguranja kvaliteta u visokom obrazovanju. Iako je saradnja između dvije akreditacijske agencije – državne i entitetske – nastavljena, akreditacija studijskih programa nije dovoljno intenzivirana da bi se stvorili preduvjeti za punopravno učešće u ENQA-i i evropskim mrežama kvaliteta.

Na području kulture, usklađivanje s evropskim standardima u velikoj mjeri se odvija kroz programe poput Kreativne Evrope te kroz implementaciju UNESCO Konvencije o zaštiti i promociji raznolikosti kulturnih izraza. Međutim, Komisija ponovo naglašava da i dalje ne postoji trajno rješenje pravnog statusa i finansiranja sedam kulturnih institucija od državnog značaja. Učestvovanje Bosne i Hercegovine u evropskim kulturnim programima može se ocijeniti pozitivno, ali ograničeni budžeti i odsustvo formaliziranih partnerskih struktura za uključivanje kulturnog sektora u kreiranje politika usporavaju dublje usklađivanje s evropskim pristupima kulturnoj politici.

Sveukupno, Evropska komisija zaključuje da je Bosna i Hercegovina u ovom poglavlju i dalje u ranoj fazi pripreme. Usklađivanje s *acquisom* ne ometa prvenstveno nedostatak formalnih propisa, već prije svega nedostatak funkcionalnih mehanizama, koordinacije, političke posvećenosti i ulaganja koji bi omogućili da se evropski standardi dosljedno pretoče u praksu.

Šta je drugačije u odnosu na verziju iz 2022.

*U odnosu na tekst iz 2022. godine, nova verzija usklađivanja s *acquisom* oslanja se na znatno konkretnije i oštrije formulacije Evropske komisije, pa su promjene vidljive i u fokusu i u tonu analize.*

Prva razlika je u jasnom naglašavanju potrebe prelaska na kompetencijski pristup obrazovanju i harmonizacije kurikuluma. U verziji iz 2022. godine govorilo se uglavnom o strateškom i finansijskom okviru, te o implementacionim kapacitetima organizacija, dok 2025. analiza uvodi vrlo konkretan zahtjev da se nastava i učenje organiziraju oko ishoda učenja i kompetencija, što predstavlja kvalitativno novu razinu usklađivanja.

Druga razlika je konkretnije adresiranje problema međunarodnih procjena i mjerenja kvaliteta. Dok je raniji tekst više govorio o nedovoljnom učešću u EU programima, 2025. verzija naglašava odustajanje od PISA ciklusa 2022. i 2025, djelomično sudjelovanje u ICILS i TIMSS testiranjima i izostanak mehanizama za praćenje kvaliteta obrazovanja. Tako se fokus prebacuje s opće priče o slabim kapacitetima na vrlo konkretne pokazatelje neusklađenosti.

*Treća promjena je naglasak na političku dimenziju obrazovnog sadržaja. U 2022. godini dokument je više govorio o implementacionim kapacitetima i finansijskim okvirima, dok 2025. analiza uvodi eksplicitne reference na „dvije škole pod jednim krovom“, nepriznavanje naziva bosanskog jezika, ograničenu primjenu zajedničkog jezgra, pristrasne narative o ratu i odluku Ustavnog suda kojom se ukidaju dijelovi nastavnih sadržaja. Time se usklađivanje s *acquisom* ne posmatra više samo kao tehničko ili finansijsko pitanje, nego i kao pitanje poštivanja temeljnih vrijednosti Evropske unije.*

Četvrta razlika odnosi se na digitalnu transformaciju. U prvobitnoj mapi puta digitalizacija nije bila istaknuta kao poseban zahtjev, dok se u 2025. godini po prvi put jasno konstatuje da ne postoji koordiniran pristup digitalnoj transformaciji obrazovanja, te da su napori u ovoj oblasti ograničeni. Ovo je nov element koji mijenja pogled na to šta se podrazumijeva pod usklađivanjem sa savremenim evropskim politikama.

Peta novina je naglašavanje konkretnih obaveza u području kvalifikacija i kvaliteta visokog obrazovanja. Dok se 2022. godine govorilo o općem jačanju kapaciteta i potrebi za akreditacijom, u 2025. izvještaju jasno se ističe da nacionalni kvalifikacijski okvir nije referenciran na EQF, da nema mehanizma za vrednovanje prethodnog učenja i da se akreditacija studijskih programa mora intenzivirati kako bi se omogućilo članstvo u ENQA-i. Time se usklađivanje s acquisom precizno veže za vrlo konkretne korake.

Konačno, u oblasti kulture, dok je ranija verzija naglašavala opću potrebu jačanja sektora i učešća u programima, nova analiza ističe neriješen status sedam kulturnih institucija kao jedan od ključnih pokazatelja da usklađivanje nije samo pitanje programa i projekata, nego i pitanje stabilnih institucionalnih rješenja i dugoročnog finansiranja.

Akcioni plan

Zaključak o implementaciji Akcionog plana 2022–2025

Implementacija Akcionog plana za unapređenje sistema obrazovanja i kulture u Bosni i Hercegovini u periodu 2022–2025 pokazuje sličan obrazac kao i u poglavlju 25: kombinaciju djelimičnih rezultata, značajnih institucionalnih ograničenja i izostanka sistemskog pristupa. Iako je u pojedinim aspektima ostvaren pomak, ukupni napredak ostaje ograničen i fragmentiran, a ključne potrebe koje Evropska komisija naglašava u izvještaju za 2025. još uvijek nisu adekvatno adresirane.

1. Strateški okvir: određeni pomaci, ali bez cjelovitog sistema

Najveći pomaci ostvareni su kroz pojedinačne inicijative na kantonalnom i entitetskom nivou, posebno u vezi s reformama kurikuluma zasnovanim na ishodima učenja. Nekoliko kantona započelo je modernizaciju nastavnih planova, uključujući rad na kompetencijskom pristupu. Međutim, nema jedinstvenog strateškog dokumenta na nivou države koji bi omogućio koordinaciju i harmonizaciju obrazovnih politika.

Zajedničko jezgro kurikuluma ostaje nedovršeno i neprimijenjeno širom zemlje, dok inkluzivno obrazovanje i dalje nije uvezano u jedinstveni strateški okvir. U oblasti kulture, nije riješeno pitanje trajnog finansiranja sedam kulturnih institucija od državnog značaja, što je bila jedna od ključnih mjera iz 2022.

2. Monitoring i evaluacija: napredak minimalan

Mjera iz 2022. o integraciji elektronskih sistema za praćenje uspjeha učenika i studenata (APOSO + ministarstva) nije realizovana u obimu koji bi omogućio prikupljanje standardiziranih podataka. EK u izvještaju 2025. naglašava da *“ne postoji mehanizam za sistemsko mjerenje kvaliteta obrazovanja, a dostupni podaci ne utiču na kreiranje politika.”*

Upravo ova kritika potvrđuje da je jedan od najvećih nedostataka nepostojanje cjelodržavnog mehanizma za praćenje obrazovnih ishoda, kvaliteta nastave i rezultata učenika. Pokušaji unapređenja digitalne prakse (SELFIE alatke, ICT obuke) ostali su parcijalni i nedovoljni.

3. Međunarodne procjene i evropski instrumenti: ozbiljna stagnacija

Najslabiji segment implementacije odnosi se na međunarodne procjene kvaliteta obrazovanja:

- BiH nije učestvovala u PISA 2022 ni PISA 2025.
- RS i Zapadnohercegovački kanton nisu učestvovali u ICILS 2023 ni TIMSS 2023.
- BiH je ispala iz PIRLS 2021.
- Nije učestvovala u TALIS 2024.

Ovo predstavlja ozbiljan regres u odnosu na ambicije postavljene 2022. EK to posebno naglašava kao znak nedostatka strateškog planiranja i koordinacije. Jedina pozitivna najava jeste uključivanje BiH u TIMSS 2027 i planovi za pripremu PISA 2029, ali bez operativnih dokumenata i konkretnih zadataka implementacija ne napreduje.

4. Inkluzivno obrazovanje: ograničeni pomaci i strukturalne prepreke

Iako je Vijeće ministara u septembru 2025. usvojilo odluku o intenziviranju rada na inkluzivnom obrazovanju, implementacija preporuka iz Roadmap-a za inkluziju (2020) i dalje je spora i neujednačena. Infrastruktura za učenike sa posebnim potrebama uglavnom nije unaprijeđena, a ne postoji obavezujući operativni plan koji bi povezao sve nivoe vlasti i osigurao praćenje.

Praksa diskriminacije po jeziku i dalje je prisutna, posebno u RS, što EK jasno identifikuje kao kršenje ustavnih prava i prepreku društvenoj koheziji.

5. Digitalna transformacija: fragmentiran pristup bez strateškog okvira

Uprkos uspostavi Savjetodavnog tijela za digitalno obrazovanje, EK naglašava da *“nema koordinisanog pristupa, a naponi ostaju ograničeni.”*

Digitalna transformacija vrti se na nivou pojedinačnih projekata, bez:

- jedinstvenog okvira digitalnih kompetencija nastavnika,
- standardiziranih obuka,
- investicija u opremu,
- sistemskog praćenja implementacije.

Stoga mjere iz 2022. o ICT osposobljavanju i pilotiranju alata SELFIE nisu dovele do strukturnih promjena.

6. Kultura: finansijski i institucionalni zasto

U oblasti kulture, ključni izazovi iz 2022. ostali su neriješeni:

- nije uspostavljeno redovno finansiranje sedam kulturnih institucija od državnog značaja,
- nije razvijen mehanizam za višegodišnje planiranje budžeta u oblasti kulture,
- ne postoji formalizovana struktura partnerstva za kreiranje kulturnih politika.

Pozitivna strana jeste kontinuirano učešće BiH u programu Kreativna Evropa i u Evropskoj sedmici sporta.

7. Perspektiva 2025–2030 i revidirani priorit

Revidirana verzija Akcionog plana proširena je novim mjerama koje reflektuju nalaze EK iz 2025. i koje predstavljaju minimalni prag modernizacije sistema:

- uspostavljanje mehanizma za mjerenje kvaliteta obrazovanja (EQMS),
- izrada operativnih planova za PISA 2029 i inkluzivno obrazovanje,
- reforma zajedničkog jezgra kurikuluma i eliminacija pristrasnih narativa,
- digitalna transformacija uz definisane kompetencijske standarde,
- harmonizacija akreditacije i ubrzano pridruživanje ENQA-i,
- politika jezičkih prava i prevencija diskriminacije.

Ove mjere zajedno predstavljaju osnovu za usklađivanje s evropskim obrazovnim standardima i dugoročno jačanje društvene kohezije, mobilnosti i kvaliteta obrazovnog sistema.

Za svaku od predloženih mjera potrebno je osigurati mehanizme praćenja i evaluacije koji omogućavaju procjenu njihovog utjecaja na kvalitet obrazovanja, razvoj kompetencija učenika i unapređenje obrazovne prakse.

Ažurirani Akcioni plan (verzija 2025)

Broj	Mjera	Državna	Entitetske	Kantonalne	Ostalo	Period
1	Administrativno integrisati i povezati elektronske sisteme za praćenje učeničko–studentskog uspjeha	APOSO, MCP	FMON, RMPK, BDOO	K1–K10	–	2026–2027
2	Povećati rad na izradi prijedloga projekata za Marie Skłodowska–Curie akcije i druge programe mobilnosti istraživača	MCP	FMON, RMNTRVOID	K1, K3, K4, K7, K9	Visokoškolske ustanove, preduzeća	2026–2027
3	Povećati svijest i kapacitete organizacija za sudjelovanje u EU programima, naročito Erasmus+, kroz praktične treninge	APOSO, HEA, MCP	FMON, RMPK, RMTRVOID, BDOO	K1–K10	Nacionalna Erasmus+ kancelarija, NVO	2026–2027 (godišnje)
4	Razviti implementacioni plan za Garanciju za mlade u skladu sa radom Međunarodne organizacije rada (ILO)	APOSO, ARZ, MCP	FMON, FMRPO, FMPRP, FZZ, RMPK, RMPKO, BDOO	K1–K10	MOR, privredne komore	2026–2027
5	Razviti metodologiju i kriterije za akreditaciju studijskih programa u skladu s evropskim standardima kvaliteta	HEA	FMON, RMPK	–	Visokoškolske ustanove	2026–2027

Broj	Mjera	Državna	Entitetske	Kantonalne	Ostalo	Period
6	Razviti okvir za stručno usavršavanje učitelja, nastavnika i profesora zasnovan na minimalnim profesionalnim standardima i kompetencijama, kao i ojačati kapacitete nastavnog kadra u korištenju informaciono-komunikacionih tehnologija	APOSO	FMON, RMPK, BDOO	K1–K10	Pedagoški zavodi, univerziteti	2026–2027
7	Unaprijediti postdiplomske studije (posebno doktorske) orijentirane ka karijerama u nauci, istraživanju i visokom obrazovanju	HEA, MCP	FMON, RMTRVOID	K1, K3, K4, K7, K9	Visokoškolske ustanove	2026–2027
8	Pružiti finansijsku i tehničku podršku organizacijama u izradi prijedloga za EU programe, naročito Erasmus+	MCP	FMON, RMPK, BDOO	K1–K10	NVO, visokoškolske ustanove	2026–2026 (pilot), zatim kontinuirano
9	Uspostaviti Fond za obrazovanje manjinskih i ranjivih grupa za finansijsku podršku učenicima i studentima	MCP	FMON, RMPK, BDOO	K1–K10	Međunarodna donatorska zajednica	2026–2027
10	Uvesti budžetsku stavku za redovno finansiranje sedam kulturnih institucija od državnog značaja	MCP	FMKS, RMPK, BDPRSK	–	–	do kraja 2026
11	Izraditi i usvojiti Operativni plan za pripreme BiH za PISA 2029, uključujući	APOSO, MCP	FMON, RMPK	K1–K10	Škole, IEA koordinatori	2026–2027

Broj	Mjera	Državna	Entitetske	Kantonalne	Ostalo	Period
	pilot testiranja i obuku škola					
12	Izraditi Operativni plan za inkluzivno obrazovanje u skladu s odlukom Vijeća ministara iz septembra 2025	MCP	FMON, RMPK, BDOO	K1–K10	Zavodi, NVO, međunarodni partneri	2026–2027
13	Revidirati i dopuniti zajedničko jezgro kurikuluma, uključujući uklanjanje pristrasnih narativa	APOSO	FMON, RMPK	K1–K10	Pedagoški zavodi	2026–2028
14	Izraditi politiku afirmacije i zaštite jezika u školama uz osiguranje poštivanja ustavnih prava učenika	MCP	FMON, RMPK	K1–K10	Ombudsmen, akademske institucije	2026–2027
15	Uskladiti akreditacijske prakse i ubrzati proces pridruživanja ENQA-i	HEA, MCP	FMON, RMPK	–	Visokoškolske ustanove, ENQA eksperti	2026–2027

OBJAŠNJENJA

MJERA 1 – Integracija elektronskih sistema praćenja uspjeha

Objašnjenje mjere

Ova mjera odgovara na nalaz Evropske komisije da u Bosni i Hercegovini ne postoji mehanizam za sistematsko mjerenje i praćenje kvaliteta obrazovanja, niti da se podaci koriste u kreiranju politika. Povezivanjem postojećih elektronskih registara učenika i studenata na svim nivoima vlasti stvara se osnova za praćenje obrazovnih tokova, ishoda učenja i uspjehnosti škola i ustanova, kao i za pripremu učešća u međunarodnim procjenama znanja (PISA, TIMSS, ICILS).

U odnosu na 2022

Mjera je sadržajno proširena – umjesto isključivo tehničkog povezivanja sistema, naglašava se uloga integriranih podataka u praćenju kvaliteta i usklađivanju sa nalazima EK 2025. Rok je produžen, jer raniji nije ispunjen.

MJERA 2 – Marie Skłodowska–Curie i mobilnost

Objašnjenje mjere

Povećanje učešća u Marie Skłodowska–Curie akcijama i drugim programima mobilnosti doprinosi internacionalizaciji nastavnog i istraživačkog kadra, jačanju kvaliteta doktorskih studija i usklađivanju visokog obrazovanja s evropskim standardima.

U odnosu na 2022

Mjera zadržava istu logiku, ali se u 2025. verziji naglašava povezanost sa slabom implementacijom Bolonjskog procesa, osiguranjem kvaliteta i potrebom jačanja međunarodne dimenzije koju EK ističe. Rok je produžen.

MJERA 3 – Kapaciteti za EU programe (Erasmus+)

Objašnjenje mjere

Cilj mjere je izgraditi kapacitete obrazovnih ustanova, NVO i drugih organizacija za pripremu i provedbu projekata u okviru Erasmus+ programa. Time se povećava učešće BiH u mobilnosti, partnerstvima za saradnju i inovativnim projektima, što EK prepoznaje kao područje gdje BiH ima koristi, ali nedovoljno iskorištava potencijale.

U odnosu na 2022

Mjera je proširena naglaskom na praktične treninge i kontinuirane godišnje programe obuke, umjesto jednokratnih aktivnosti. Rok je definisan kao 2025–2027 s godišnjim ciklusima.

MJERA 4 – Implementacioni plan Garancije za mlade

Objašnjenje mjere

Implementacioni plan konkretizuje obaveze koje proističu iz Garancije za mlade i zaključaka MOR-a, s ciljem da se smanji

nezaposlenost mladih kroz bolje povezivanje obrazovanja, osposobljavanja i tržišta rada. Mjera direktno nadovezuje obrazovne politike na politike zapošljavanja.

U odnosu na 2022

Mjera je vremenski reprogramirana (2025–2026) i usklađena s novim nalazima EK o potrebi unapređenja VET, uključujući članstvo u EAfA. Sadržaj je u osnovi isti, ali sa snažnijim naglaskom na implementaciju.

MJERA 5 – Metodologija akreditacije studijskih programa

Objašnjenje mjere

Razvoj jasne metodologije i kriterija za akreditaciju studijskih programa uslov je za unapređenje sistema osiguranja kvaliteta u visokom obrazovanju. EK naglašava potrebu jačanja kvaliteta i intenziviranja akreditacija kao preuvjeta za članstvo u ENQA-i i referenciranje kvalifikacija u evropski okvir.

U odnosu na 2022

Mjera je vremenski reprogramirana i eksplicitno usklađena s nalazima EK 2025 o NQF/EQF i osiguranju kvaliteta. Sadržajno je preciznija.

MJERA 6 – Okvir za stručno usavršavanje nastavnika

Objašnjenje mjere

Razvoj okvirnog sistema za kontinuirani profesionalni razvoj nastavnika, vezanog za minimalne standarde i kompetencije, nužan je za implementaciju kompetencijskog pristupa, inkluzivnog obrazovanja i digitalne transformacije. Mjera stvara preuvjete da reformske promjene zaista dođu do učionice.

Posebnu pažnju potrebno je posvetiti razvoju sistema kontinuiranog profesionalnog razvoja nastavnika, uključujući mentorstvo, podršku u radu i institucionalne mehanizme koji omogućavaju praćenje primjene stečenih kompetencija u praksi.

U odnosu na 2022

Mjera je proširena tako da eksplicitno povezuje stručno usavršavanje sa kompetencijskim pristupom, inkluzijom i digitalnim vještinama, u skladu s naglascima EK. Rok je produžen.

MJERA 7 – Unapređenje doktorskih studija

Objašnjenje mjere

Doktorski studiji usmjereni na istraživačke karijere ključni su za izgradnju istraživačkog i nastavnog kadra, kvalitet univerziteta i učešće u evropskim programima. Mjera potiče razvoj doktorskih programa u skladu sa evropskim standardima i jačanje mentorskih kapaciteta.

U odnosu na 2022

Mjera je dopunjena jasnijom vezom sa standardima kvaliteta, međunarodnom mobilnošću i nalazima EK o visokom obrazovanju. Rok je produžen.

MJERA 8 – Podrška za izradu EU projektnih prijedloga

Objašnjenje mjere

Finansijska i savjetodavna podrška organizacijama pri pripremi projektnih prijedloga za Erasmus+ i druge programe EU povećava uspješnost aplikacija i jača učešće BiH u evropskim programima.

U odnosu na 2022

Mjera je precizirana kao kombinacija tehničke i finansijske podrške (npr. grantovi za pripremu projekata). Period definisan kao pilot + kontinuirano.

MJERA 9 – Fond za obrazovanje manjinskih i ranjivih grupa

Objašnjenje mjere

Fond omogućava ciljanu finansijsku podršku učenicima i studentima iz manjinskih i ranjivih grupa, što je u skladu s nalazima EK o inkluzivnom obrazovanju i potrebom da se osigura kvalitetno obrazovanje za sve.

U odnosu na 2022

Mjera je sada eksplicitno uvezana sa Roadmap-om za inkluzivno obrazovanje i odlukom Vijeća ministara iz septembra 2025. koja intenzivira napore za kvalitetno obrazovanje za sve. Rok produžen.

MJERA 10 – Budžetska stavka za sedam kulturnih institucija

Objašnjenje mjere

Uvođenje stabilne budžetske stavke za sedam kulturnih institucija od državnog značaja direktan je odgovor na višegodišnji nalaz EK da njihov status i finansiranje nisu trajno riješeni. Ova mjera je ključna za institucionalnu održivost kulturnog sektora.

U odnosu na 2022

Mjera ostaje suštinski ista, ali je sada eksplicitno pozicionirana kao odgovor na ponovljenu preporuku EK 2025. Rok je pomjeren do kraja 2026.

MJERA 11 — Operativni plan za PISA 2029

Objašnjenje mjere

Nakon dva uzastopna ciklusa neparticipiranja (2022 i 2025), EK naglašava da BiH mora intenzivirati pripreme za PISA 2029. Operativni plan uključuje: pilot testiranja, pripremu škola, metodološke upute, obuku nastavnika, kampanju informisanja i uspostavu koordinacionog tima. Bez toga, BiH rizikuje treći uzastopni izostanak iz PISA testiranja.

U odnosu na 2022

U 2022. godini nije bilo mjera vezanih za PISA, TIMSS ili ICILS uopće. Ovo je nova, obavezna EU-mjera u skladu sa EK nalazima.

MJERA 12 — Operativni plan za inkluzivno obrazovanje

Objašnjenje mjere

EK ističe da su učinjeni pozitivni koraci usvajanjem mape puta za inkluziju i odlukom Vijeća ministara iz septembra 2025, ali da se preporuke ne implementiraju i da infrastruktura za učenike sa posebnim potrebama nije adekvatna. Operativni plan omogućava: jasne rokove, budžetske projekcije, infrastrukturna ulaganja i monitoring preporuka iz Roadmap-a 2020.

U odnosu na 2022

Verzija 2022 je imala Fond za manjinske i ranjive grupe, ali ne i operativni plan inkluzije. Ovo je potpuno nova mjera, zasnovana na nalazima EK 2025.

MJERA 13 — Revizija zajedničkog jezgra kurikuluma

Objašnjenje mjere

EK navodi da zajedničko jezgro kurikuluma ostaje nedovršeno i neprimijenjeno u cijeloj zemlji, a da su u svim kurikulumima prisutni pristrasni narativi o ratnim događajima. Revizija uključuje dovršavanje jezgre, usklađivanje sa kompetencijskim pristupom, uklanjanje politički obojenih narativa i preporuke Ustavnog suda (januar 2025).

U odnosu na 2022

Plan iz 2022 nije obuhvatao dopune zajedničkog jezgra niti depolitizaciju kurikuluma. Ovo je ključna nova mjera u skladu sa EK 2025.

MJERA 14 — Politika afirmacije i zaštite jezika u školama

Objašnjenje mjere

EK navodi da “naziv bosanskog jezika nije priznat u školama u RS” i da to izaziva ponavljajuće tenzije. Nova politika treba da uspostavi minimalne standarde zaštite jezičkih prava učenika, uključujući poštivanje ustavnih i sudskih odluka, procedura za rješavanje žalbi i mehanizme prevencije diskriminacije.

U odnosu na 2022

Ovo je potpuno nova mjera; 2022. dokument nije obuhvatio jezička prava. EK 2025 po prvi put naglašava ovo pitanje kao prepreku inkluzivnom i nediskriminatornom obrazovanju.

MJERA 15 — Usklađivanje akreditacije i ENQA proces

Objašnjenje mjere

EK navodi da BiH mora intenzivirati akreditaciju studijskih programa i unaprijediti sistem osiguranja kvaliteta kako bi ispunila Bolonjske obaveze i pristupila ENQA-i. Mjera uključuje: jedinstvene kriterije, usklađivanje praksi dvije agencije, smanjenje dupliranja postupaka i ubrzanje ciklusa akreditacije.

U odnosu na 2022

Verzija 2022 je imala jednu opštu mjeru o metodologiji akreditacije, ali bez evropskog konteksta (ENQA, ESG, EQAR). EK 2025 eksplicitno zahtijeva ENQA i intenziviranje akreditacija, što ova mjera sada cilja.

Autor: Centar za obrazovne inicijative Step by Step

2026.

Ovu publikaciju je finansirala Evropska unija, a dijelom sufinansirala Švedska. Njen sadržaj je isključiva odgovornost Centra za obrazovne inicijative Step by Step i ne odražava nužno stavove ni Evropske unije ni Ambasade Švedske u BiH ni Resursnog centra za organizacije civilnog društva u BiH.